

WEG- GEPLUKT

MEGUMI, UNTIL THEY TOOK HER AWAY VAN MIRJAM VAN VEELEN IS EEN ONTROEREND PORTRET VAN EEN JAPANS ECHTPAAR DAT AL DERTIG JAAR STRIJDT VOOR HUN VERLOREN KIND. DOOR DE VORM – EEN LANGE DOCUMENTAIRE GEMENGD MET SPEELFILMELEMENTEN – LAAT DE FILM ZICH NIET GEMAKKELIJK IN EEN HOKJE STOPPEN.

‘Geen labels graag’, reageert maker en tevens producent Mirjam van Veelen (46) als het begrip ‘experimentele film’ valt. Toch heeft zij niet alleen een bijdrage ontvangen van de categorie Documentaire, maar ook van de categorie Onderzoek & Ontwikkeling. ‘Ik heb te maken met leven en dood en met ouders die een kind zijn kwijtgeraakt. Daar kan ik geen ontoegankelijke film over maken. Het is een gedegen documentaire waardoorheen poëtische, fictieve scènes met acteurs zijn geweven.’ Voor editor Katarina Türler (39) is deze vorm een uitdaging: ‘Ik had nooit eerder een film op de grens van fictie en non-fictie gemonteerd. Bovendien houd ik van films die niet alleen narratief zijn, maar waarin de sfeer ook voor een deel bepalend is.’

Vijf jaar geleden raakt Van Veelen zo gefascineerd bij lezing van een artikel in *NRC Handelsblad* over het vermiste Japanse meisje Megumi Yokota dat ze een halfjaar later op het vliegtuig stapt naar Tokio. Megumi lijkt in 1978 op dertienjarige leeftijd van de aardbodem verdwenen. ‘Stel je voor dat je kind van straat geplukt wordt en zomaar ineens verdwijnt’, verzucht Van Veelen. Pas 25 jaar later blijkt dat Megumi ontvoerd is naar het hermetisch afgesloten Noord-Korea. Eindelijk is er voor de ouders een einde gekomen aan een martelende onzeker-

heid. Maar op het moment dat hereniging nabij lijkt, maakt de communistische heilstaat bekend dat Megumi zelfmoord heeft gepleegd. Omdat er geen bewijs is van haar dood, blijven haar ouders ervan overtuigd dat ze nog leeft. Van Veelen: 'Normaal gesproken begint het leven met de geboorte en eindigt het met de dood. Dit zit er ergens tussenin. De ouders hebben nooit kunnen rouwen.' Tijdens de maandenlange research in Japan raakt de maakster er steeds meer van overtuigd dat het meisje nog leeft. In Japan speelt de zaak na bijna dertig jaar nog steeds: de ouders zijn minstens één keer per week op televisie. Van Veelen raakt diep onder de indruk van de nimmer aflatende vechtlust om hun dochter terug te krijgen. Ze bouwt een vertrouwensband met de ouders op, waardoor ze overal kan komen. Zo ook haar tolk, die al die maanden niet van haar zijde wijkt. Die intimiteit wordt nooit verstoord.

Terug in Nederland breken drie jaren aan waarin ze de film gefinancierd probeert te krijgen. Als die periode ter sprake komt, beweegt Van Veelens lange, dunne lijf geïrriteerd op de bureaustoel heen en weer: 'Ik wil helemaal niet over geld praten. Dat vind ik oninteressant.' Gedecideerd vervolgt ze: 'Ik heb het mooiste werk. Ik maak iedere vier jaar een film. Ik ben een rijk mens. Dat echte geld

'NORMAAL GESPROKEN BEGINT HET LEVEN MET DE GEBOORTE EN EINDIGT HET MET DE DOOD'

is daaraan ondergeschikt.' Overtuiging en passie zijn volgens haar veel belangrijkere ingrediënten: 'Passie maakt de film. Ik ben getrouwd met dit project en heb nooit getwijfeld of de film er komen zou.' Zo overtuigt ze financiers van het belang van haar film, maar vooral weet ze de crew aan zich te binden. Die laat haar zelfs niet in de steek als de opnames een jaar uitgesteld moeten worden. Gedurende die drie jaar werkt Van Veelen ook aan het scenario. Dat blijkt een lastig karwei. Hoe verwerk je alle verhaallijnen? Hoe vind je de juiste vorm om de onverschilligheid van het lot te verbeelden? De film omvat een tijdspanne van zo'n dertig jaar, hoe breng je dat in beeld? De ontvoering van dertien Japanners door Noord-Koreanen bevat historische en politieke dimensies, moeten die er in? Uiteindelijk maakt ze het grote verhaal klein door in te zoomen op de ontvoering van Megumi in de verwachting zo een invoelbaar, universeel verhaal te vertellen. Maar dan is het weer de vraag hoe je het verdriet van de ouders op een goede

manier kunt neerzetten. Ook besluit ze een fictieve verhaallijn in te voeren over de zoektocht van een filmmaker, waarmee ze wil laten zien dat *MEGUMI, until they took her away* verteld wordt vanuit een westers perspectief. En dan zijn er nog de poëtische, surreële scènes waarin een actrice Megumi speelt, waarmee Van Veelen af en toe uit de werkelijkheid stapt om geloof en hoop te verbeelden. Het schrijven van het scenario vond Van Veelen zwaar maar nuttig: 'Zonder scenario had ik niet geweten wat ik doen moest. Je leert je film goed kennen, omdat je van heel veel naar weinig informatie toe moet. Je zet een structuur uit. De werkelijkheid is natuurlijk weerbarstig, ik heb ook dingen moeten omgooien. Maar dankzij het scenario wist ik wat ik wilde, waar ik naar op zoek was.' Bij gebrek aan een producent legt Van Veelen het scenario geregeld voor aan deskundige en kritische vrienden, die commentaar leveren. Tijdens de montage wordt het scenario echter terzijde gelegd. 'Je moet het doen

Regie: Mirjam van Veelen
Productie: Mirjam van Veelen,
 100 Meter Films (Japanse coproductent)
Uitvoerend producenten:
 Shohei Shiozaki, Chris Payne
Research: Mirjam van Veelen,
 Maremi Watanabe
Camera: Benito Strangio
Geluid: Rik Meier
Muziek: Robin de Raaff
Montage: Katarina Türlér
Tolk: Maremi Watanabe
Cast: Janica Draisma, Asami Fukaiya
Kosten: ruim 200.000 euro

12

met het materiaal dat er is', vertelt editor Katarina Türlér. 'Maar omdat de research grondig is geweest, blijkt dat we vanzelf terugkomen bij het scenario. Soms edit ik 's nachts in mijn dromen door, als ik ergens niet uitkom. Dan krijg ik prima ingevingen. Maar bij deze film kwamen de ideeën overdag. Dat lag aan een goed scenario en een goede voorbereiding. Benito Strangio heeft mooi gedraaid en al het ruwe materiaal is uit het Japans vertaald.'

De passie voor het maken van films deelt Türlér, die onder meer Anna Bucchetti's documentaire *Dreaming by numbers* monteerte, met Van Veelen: 'Je moet houden van de personages en van het verhaal waar je mee bezig bent. Deze film grijpt mij in het bijzonder aan, zeker nu ik zelf onlangs een kind heb gekregen.'

Missen de editor en de regisseur geen producent en omroep die af en toe van een afstand meekijken en lastige vragen stellen? Türlér erkent dat het belangrijk is om een frisse blik te behouden. 'Daarom laten we het wel eens een paar dagen liggen en houden we viewings.' Onlangs werd de hele film weer omgegooid. 'Daarvoor moet je wel moed hebben, maar we vonden dat we nog niet het beste uit het materiaal hadden gehaald.' Een editor helpt in de laatste fase een film vorm te geven, terwijl hoofd en hart van

'DIT PROJECT KON IK TOCH HET BEST ZELF DRAGEN'

de maker daar vaak al jaren jaar vol van zijn. Leidt dat nooit tot spanningen? Türlér reageert verbaasd: 'Het is juist twee handen op één buik, echt teamwork! Je probeert samen al die stukjes tot leven te brengen. Bij een documentaire is dat nog belangrijker dan bij een speelfilm, omdat je uit veel meer materiaal vooral inhoudelijke keuzes moet maken. Daarom boeit het monteren van een documentaire mij ook zo. Die ontstaat in de montagekamer; een speelfilm is meer voorgekookt. Als editor moet je behalve alle verhaallijnen ook verrassende laatjes in je hoofd hebben waar je af en toe iets uit haalt.' *MEGUMI, until they took her away* is een aangrijpend relaas geworden over het universele verdriet van ouders bij het verlies van een kind. De documentaire delen zijn sober en sfeervol gefilmd, terwijl de fictiedelen poëtische intermezor's vormen om aan de harde werkelijkheid te ontsnappen. Dat Van Veelen een film in het verre, kostbare Japan wilde maken, was toeval: 'Het kwam op mijn pad.' Maar het is wel opmerkelijk dat haar drie eerdere films ook in 'lastige' buitenland werden gedraaid, onder andere in

Rusland vlak na het vallen van de Berlijnse Muur. Van Veelen: 'Het is fascinerend om in een nieuwe samenleving aan te komen met een voor mij nieuwe taal en cultuur. Dat vormt dan al meteen een soort zoektocht naar hoe het daar werkt.'

Zou Van Veelen collega's aanraden zelf hun films te produceren? 'Vrijheid wordt duur betaald.' Ze lacht. 'Het is veel werk, waarbij ik de administratie en de contracten nog het lastigste vond. Maar dit project kon ik toch het best zelf dragen, de crew aan me binden en financiers werven. En dat je alles zelf bepaalt, is wel heerlijk.' Zonder steun van de Japanse coproductent 100 Meter Films had de film echter niet gemaakt kunnen worden. Die investeerde een substantieel bedrag in de film en was bovendien uitvoerend producent. Geen enkele omroep was bereid Van Veelens project te steunen. Toch hoopt ze de film alsnog aan Hilversum te verkopen. In ieder geval heeft het Filmmuseum de intentie de film te distribueren en wil zij via festivals haar publiek bereiken. Van Veelen blijft standvastig en vol vertrouwen: 'De film zal zijn weg vinden.' ●